ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 10 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Ուրբաթ 23 Յունուարի 1891 Ուրբաթ 23 Յունուարի ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 10

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամսով՝ 6 րուբլի, հինգ ամսով՝ 3 ր. 50 կ. ամսով՝ 1 ր., հատով 5 կոպեկ։
Բաժանորդ գրուում են Թիֆլիսում խմբագրատանը։

Խմբագրութիւնը Հայկին՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Дня» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Ամէն օր (բացի յաջորդ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունուում են ամէն ինչում բանի։
Յայտարարութիւնների համար 2 կ. տիկամիների համար կրկնապատիկ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՑ ԹԵՐԹԸ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

ՆԵՐԿԱՅ 1891 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

(Ութերորդ տարի)

Հրատարակւում է նոյն չէջերով և ծրագրով ամէն օր՝ բացի հինգի և տօներին հետևող օրերից

խմբագրութիւնըատանում է և սեպհական հեռագիրներ

Տարեկան գինն է 10 րուբլի, վեց ամսուանը՝ 6 րուբլի, հատով՝ 5 կոպ.

Նիւ-Յորքի, Փիլադելֆիայի, Ամերիկայի և այլ հեռաւոր երկիրների բաժանորդները վճարում են տարեկան 40 ֆրանկ։

Բաժանորդ են գրւում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն։

Թիֆլիսում բաժանորդ են գրւում հինգշաբթի «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը։

Խմբագրատունը գտնւում է Բարոնսկայա փողոցում, պատ-հեռագրատան դէմ, տուն № 12.

Ամսեր քաղաքներից դիմում են խմբագրութեան՝ Тифлисъ. въ Редакцію ежедневной газеты «НОРЪ-ДАРЪ» կամ Tiflis (Caucase) Rédaction du journal «Nor-Dar».

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՈՎՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կնոջ մասին գրականութիւնը Եապոնիայում

Հեռագիրներ

Քրոնիկոն.—Լուրեր։ Քաղաքային խորհուրդ։

Իւրաքանչիւր մանր պատկերներ։

Երեկոյեան հեռագիրներ։

Բանաստեղծութիւն.—Ամառնիներ։

Տեղեկատու։

Յայտարարութիւններ։

ԿՆՈՋ ՄԱՍԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵԱՊՈՆԻԱՑՈՒՄ.

—

Ցայտնի է, որ մի որ և է ժողովրդի զարգացման աստիճանը որոշւում է և այդ ժողովրդի ընտանեկան կեանքի մէջ տիրող կարգ ու կանոնից, դրա անդամների փոխադարձ յարաբերութիւնից և մանաւանդ կնոջ սահմանած դրութիւնից ընտանիքի մէջ։ Ընտանիքը մի պարզ հասկի է, որի մէջ մի հասարակութիւն,

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ

ՎԷՊԻԿ

I.

—

Մայիս ամիսն էր։

Հարաւային Ռուսիայում, հայաբնակ Ն... քաղաքից չորս-հինգ վերստ հեռաւորութեամբ փռուած մի չարք ագարակներից մէկի մէջ, որ պատկանում էր Ն. քաղաքի քնակիչ հանգուցեալ Պետրոս աղա Մաղաքեանի Բերսաբէ աղջկան, ծառաները կարգի էին բերում ազայի տունը։ Մի քանի աղախիններ այս ու կողմն էին վազվզում, նրանց վերակացուն, որ նոյն ագարակի գործակատար Յերունի Սարգիսն էր, անդադար ստիպում և չտապեցնում էր, որ գործերը շուտով վերջացնեն։

—Փոքր ինչ շտապեցէք, շուտով կը գան աղաները, բայց դուք դեռ չնկղնկում էք, կանչում էր անդադար Սարգիսն աղախինների վրայ։

—Ինչ ես անդադրում կանչվռտում, պատասխանեց նրան աղախիններից մէկը համարձակօրէն,—ահա արդէն ամէն բան պատրաստ իր տեղն է. ինչի ես այդքան չփոթւում. եկողները խզ թագաւոր չեն։ Բայց Սարգիսը չէր կարողանում հանգստանալ. նա ամէն մի վայրկեան ներս ու դուրս էր անում և կրկին ու կրկին դառնալով դէպի տան գեղեցիկ ծաղիկներով զարդարած սրահը, այս-

մի ժողովրդի, մի ազգ իբր բոլոր կողմերով արտացոլացնում է իր ճշգրիտ պատկերները։ Այդ իսկ պատճառով նշանաւոր ճանապարհորդները, գիտնականները մի երկրում տիրող կուլտուրայի աստիճանը որոշելու համար ամենից առաջ հետաքրքրւում են այդ երկրի ընտանեկան կեանքով և ուսումնասիրում են այդ կեանքը։ Որքան ժողովուրդներ կան այս րոպէիս, որոնց կուլտուրական զարգացման աստիճանը դեռ ևս պարզապէս չէ որոշուած նրան համար միայն, որ այդ ժողովուրդների ընտանեկան կեանքը դառնալու հանգամանքների չընորհիւ փակ է մնացել ուսումնասէրի առաջ։ Այդպիսի ժողովուրդների կարգին են պատկանում նաև եապոնացիները, որոնք վերջին ժամանակներս եւրոպական լուսաւորութեան անսակէաց բարերար առաջադիմութիւն են ցոյց տալիս։ Սա կայն, իբրև ասիական ժողովրդի մարդ, եապոնացին, որքան էլ արագ քայլերով առաջ գնայ լուսաւորութեան ճանապարհով, այնու ամենայնիւ զարերից ի վեր նրա մէջ պինդ արմատներ բռնած նահապետական հասկացողութիւնները այնպէս շուտ չեն կարող փոխուել, մանաւանդ ընտանիքի, կնոջ մասին հասկացողութիւնները, որոնք ամենից ուշ և դէժուարութեամբ են փոխուում։ Այդ իսկ պատճառով եապոնացին դեռ ևս չարունակում է իւր ընտանեկան կեանքը փակ պահել ուսումնասիրողի առաջ, այնպէս որ եւրոպացին ոչ մի կերպ կարող չէ անմիջապէս ժանօթանալ այդ կեանքին։

Մինչդեռ ընտանեկան կեանքը, բացի ժողովրդի զարգացման աստիճանը որոշելուց, հետաքրքրութիւն է գարթեցնում նաև կենցաղագրական տեսակէտից։

Վերոյիշեալ հանգամանքներում եապոնացիների ընտանեկան կեանքը դեռ երկար ժամանակ մի հանելուկ կը մնար

տեղից ուշադրութեամբ նայում էր դէպի յայնատարած զաշտը, որ երևում էր բազմաթիւ սօսու ծառաստանների վրայից։ Ըստ երևոյթին Սարգիսը սպասում էր, բլուրի կողքից օձապտոյտ ճանապարհի վրայ իւր պարոնների վառքերի երևալուն։

Սրահից նայողի առաջ ագարակի դիրքը մի հիանալի տեսարան էր ներկայացնում։ Դաշտում տեղ-տեղ ցանած էր ցորեն, վուշ և գարի, իսկ տեղ-տեղ էլ դալար արօտների վրայ արածում էին կովեր, եզներ, ձիեր, ոչխարներ, որոնց պահպանում էին երիք մանուկ և մի ծերունի հովիւ։ Դաշտը ծածկուած էր այնքան ճոխ կարմիր և դեղին ծաղիկներով, որ սրահից նայելիս, նմանում էր ծիրանի ծովի, որ մեղմ հողմից ծածանւում է։ Իսկ ծառաստանների միջից փայլում էր արծաթափայլ լիճը՝ պատապարտած կանաչազարդ եղեգներով. նրա կողքին գեղեցկաչէն ջրաղացի աներները հոլովում էին՝ իրենց կրծքից շուրջ չորդուն ջրի կաթիլներ սրսկելով։ Ծանից մինչև լճի վրայ ձգուած թեթև և գունդգունդ ներկուած կամուրջի ծայրի ծառուղիով հրկայնացած ճանապարհի կողքերին, որոնք ծածկուած էին դեղին աւազով, ընկած էին ածուների բաժանուած ծաղիկներ։ Ծան ձախ կողմն էր գեղեցիկ պարտէզը՝ պտղատու ծառերով. իսկ աջ կողմն ընդարձակ և մաքուր բակը, ուր կառուցուած էին անտեսութեան հարկաւոր դանագան շինութիւններ, որոնք ներդուած և կարգի

էին բերուած։

Բնութեան հրաշալիքը միացած մարդկային գեղատիրական ճաշակի արտադրութեան հետ, հիանալի տեսարան էին կազմում։ Սակայն այդ տեսարանն, որի մէջ ապրելն արդէն երջանկութիւն էր, Սարգսի համար զարմանք էին չնչին և սովորական մի բան. նա քանի տարի էր, որ չարունակ բնակւում էր այդտեղ։ Բայց քաղաքացին ապրող մարդի համար, այդպիսի տեղում մի քանի ամիս կեանք վարելը կատարեալ երջանկութիւն էր։

Աղախիններից մէկը սրահն եկաւ ու նստած Սարգսին մօտեցաւ։

—Տեսար, Սարգիս ազա, ինչպէս շուտ աւարտեցինք մեր գործը,—ասաց նա,—դու չտապեցնում էիր։

Սարգիսն աչքերն աղջկայ դէմքի դարձրեց։

—Լաւ է, լաւ,—ասաց նա.—երեի չուտով կառքերը կերևան... Օհ, չատ յոգնած եմ։ Անցան անհուն երիտասարդութեան տարիները... հանգստութիւնս էլ կորած է։

—Ինչու այդպէս դժգոհ ես, մինչ դրախտի մէջ չես ապրում... եթէ քաղաքի փոշին ու ամբոխ հոդիդ հանած լինէին, այն ժամանակ կիմանայիր այս տեղի արժէքը։

—Այդ չէ իմ ասածը... նոր ազան շատ է չարչարում։ Այս ինչ ջանք ու աշխատանք է. միշտ նորոգութիւններ, միշտ փոփոխութիւններ. ամբողջ օրը առաջի վրայ։ Ես այս ամենն առաջանում է ազայի ժլատութիւնից։ Փառք Աստծոյ, լաւ ապրելու միջոց ունին, ոտք ու գլուխներին բաւական է. բայց չէ, նոր բան ու նոր մոգա....

Սարգիսը դժգոհ էր նոր պարոնից, որովհետև նա բոլոր այդ գործնան ագարակի մէջ չինութիւններ, նորոգութիւններ էր արել և նորաձեւութիւններ էր մտցրել։ Պարոնը և ինքն էր աշխատում և հարկադրում էր ծառաներին աշխատելու պահանջող, սրատես, հրամայող և գործունեայ մարդ էր նա։ այդպիսի աչքառաց ազային հին, ծոյլ և խարդախ ծառաներն երբէք չեն սիրում, այլ երկիւղից հնազանդւում են։

—Ամեն օր ինչ էր անում պարոնն այտեղ, հարցրեց աղախինը։

—Ինչ սկսէր, անդադար գործ և գործ. ոչ ինքն էր դադարում և ոչ մենք... ինչ է անում տանը, աղջիկ, ասաց Սարգիսը։

—Տանն այդպէս խստապահանջ և վար ու վիրի չէ, այլ չատ բարի ու քաղաքավարի... Ան ինչպէս սիրում են միմեանց... Չսիրելու մարդ է որ... այնքան գեղեցիկ ու խելօք է, որ երբ խոշոր ու ան աչքերը բարձրացնում է նայում ինձ, չեմ կարողանում երեսին նայել, ամօթից չփոթւում եմ, պատասխանից սիրուն աղախինն, որ Բերսաբէի նաժիշտն էր։

—Մեր Բերսաբէն երբէք ընդդիմադրութիւն արած չէ իր ամուսնուն, հետաքրքրութեամբ հարցնց Սարգիսը։

—Երբէք, պատասխանեց աղախինը՝ նայելով դէպի դաշտ.—ան, կանչեցնաս

տածոյ, լաւ ապրելու միջոց ունին, ոտք ու գլուխներին բաւական է. բայց չէ, նոր բան ու նոր մոգա....

Սարգիսը դժգոհ էր նոր պարոնից, որովհետև նա բոլոր այդ գործնան ագարակի մէջ չինութիւններ, նորոգութիւններ էր արել և նորաձեւութիւններ էր մտցրել։ Պարոնը և ինքն էր աշխատում և հարկադրում էր ծառաներին աշխատելու պահանջող, սրատես, հրամայող և գործունեայ մարդ էր նա։ այդպիսի աչքառաց ազային հին, ծոյլ և խարդախ ծառաներն երբէք չեն սիրում, այլ երկիւղից հնազանդւում են։

—Ամեն օր ինչ էր անում պարոնն այտեղ, հարցրեց աղախինը։

—Ինչ սկսէր, անդադար գործ և գործ. ոչ ինքն էր դադարում և ոչ մենք... ինչ է անում տանը, աղջիկ, ասաց Սարգիսը։

—Տանն այդպէս խստապահանջ և վար ու վիրի չէ, այլ չատ բարի ու քաղաքավարի... Ան ինչպէս սիրում են միմեանց... Չսիրելու մարդ է որ... այնքան գեղեցիկ ու խելօք է, որ երբ խոշոր ու ան աչքերը բարձրացնում է նայում ինձ, չեմ կարողանում երեսին նայել, ամօթից չփոթւում եմ, պատասխանից սիրուն աղախինն, որ Բերսաբէի նաժիշտն էր։

—Մեր Բերսաբէն երբէք ընդդիմադրութիւն արած չէ իր ամուսնուն, հետաքրքրութեամբ հարցնց Սարգիսը։

—Երբէք, պատասխանեց աղախինը՝ նայելով դէպի դաշտ.—ան, կանչեցնաս

կամ քաղաքացիներ և նշանաւորներ, կամ, որ աւելի յաճախ է պատահում, բանաստեղծութիւններ, պատմութիւններ անկեղծանների, որոնք կապ են ունենում դիւանագ նախկին հետ, կամ սեռական խորհուրդներ և այլն։

Բոլոր դրքերն անպայման պատկերազարդ են։

Եապոնիայի կառավարական հիմքը կազմում է «Օննա Շիչա» («Ձորս պիրք կանանց համար») ժողովածուն, որ չորս գլխաւոր մասերից է բաղկացած՝ «Օննա Դայգակու», այսինքն «Կանանց բարձր հասկացողութիւն», «Օննա Շոհոկու», այսինքն «Կանանց սովորին հասկացողութիւն», «Օննա Դոցո», այսինքն «Թէ ինչպէս պէտք է կանայք պահեն իրենց» և «Օննա Իմահոմա»։

Սկզբի երկու մասերը գրել է դեռ XVII դարում եապոնացի նշանաւոր գրող Կայբարա Էկիկենը։ Ժողովածուի միւս մասերին, նորէպէս և գրան կցուած կանանց օրինակելի նամակագրութեան ժողովածուի հեղինակներն և գրութեան ժամանակն անյայտ են։ Կանանց օրինակելի նամակագրութեան ժողովածուն խիստ հետաքրքիր է և ինքնուրոյն։ Երանից երկու օրինակ բերենք, որոնցից մէկի մէջ նորահասուցում է աւագին անդամ ամուսինները սիրացնելն և միւսը պատասխան է գրան։ Ահա այդ նամակները.

Նամակ. «Որովհետև այսօր բարի օր է, ուստի ձեր աղջիկը վճռից առաջին անդամ սկսցնել իւր տոմները։ Այսպէս ես լսեցի այդ մասին և չատ ուրախացայ։ Ուստի, իբրև նշան, որ ես երջանկութիւն եմ ցանկանում ձեր աղջկան, ես խոդանակ, մի պարկ նարկ և դրա համար աման ուղարկեցի։ Մենք առաջուց խօսել էինք, որ այդ առարկաները յարմար լինէին։ Իբր ժամանակին ես անձամբ ձեզ երջանկութիւն կը մաղթեմ։ Իմ կողմից սրտանց բարեկեցիկ

յանկարծ, գալիս են։

Սարգիսը վեր կացաւ տեղից և արագակի լսելից պաշտպանուելու համար ձեռքն աչքերի վրայ բռնելով նայեցաւ արեւի ցոյց տուած կողմը։

Դաշտում երևում է երկու կառք, որոնցից մէկը լծած էր երկու սեաձի, իսկ միւսը՝ մի դեղնագոյն գրզոյի ձի. մէկը փակտոն էր, միւսը չարաբան։ Առաջին կառքի մէջ նստած էին Բերսաբէն և նրա այրի Մարթա քոյրը. իսկ երկրորդի մէջ Բերսաբէի ամուսինը—Յովհաննէս Բաղդասեանը։

Կառքերն այդ միջոցին մօտեցած լինելով սոսի ծառաստանների, անհետացան աչքից. սակայն քանի մի րոպէից յետոյ կրկին երեցան չրաղացի մօտ ձգուած կամրջի վրայ. նրանք արագ ընթանում էին ձորիններով զարդարուած աւազուտ ծառուղու վրայով և կանգ առան տան առաջ, ուր մի քանի ծառաների հետ Սարգիսը, գլուխները բաց, սպասում էին նրանց։ Ագախինները հաւաքուել էին սրահում։

Հազիւ ձիերը կանգ էին առել կառապանի ուժեղ ձեռքերով քաշած սանձի զօրութեամբ, Յովհաննէսն անմիջապէս վայր թռաւ իւր կառքից և մօտենալով ֆաէտոնին, գրկեց Բերսաբէին և համբուրելով իջեցրեց կառքից. այնուհետև Մարթային ևս օգնեց կառքից դուրս գալու՝ նրա ձեռքից բռնելով։

Ուրախ և զուարթ ներս մտան բոլորն էլ՝ Սարգսի և միւսների բարեմաղթութիւնները լսելուց յետոյ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 յունվարի.— «Հով. Բդհ.»-ի նախ և առաջ մեր դիտողությունը ընդհանուր առմամբ մեր հեռագրի ճշտության և ամբողջականության մասին։ — Մեր հեռագրում ասված է, որ Ռուսաստանի տարբեր կողմերից ստացված տեղեկությունները ցույց են տալիս, որ սովալլուկների թիվը 300 հազարից ավելի է։ Այդ թիվը ստացվել է հետևյալ հաշվով. Ռուսաստանի 21 նահանգներում սովալլուկների թիվը հասնում է 6 միլիոնի։ Ենթադրելով, որ սովալլուկների 1/20 մասը ենթակա է մահվան, մենք ստանում ենք 300 հազար։ Ինչ վերաբերում է մեր հեռագրի երկրորդ մասին, ապա այդ մասին մենք ասել ենք, որ մեր տեղեկությունները ստացվել են մասնավոր աղբյուրներից։ Ինչ վերաբերում է «Հով. Բդհ.»-ի դիտողությանը, ապա մենք կարծում ենք, որ մեր հեռագրի ոճը ավելի ճշգրիտ է, քան «Հով. Բդհ.»-ինը։

Ռուսական կառավարությունը, ինչպես հայտնի է, ոչ միայն չի ուզում ընդունել հանրության օգնությունը սովալլուկների համար, այլև ամեն կերպ խոչընդոտներ է հարուցանում։ Ահա թե ինչ է գրում այդ մասին «Русское Богатство»-ն.

«Ռուսական հասարակությունը, որ ցույց է տվել իր ուժերի զարմանալի լարումը սովալլուկներին օգնելու գործում, ամենից առաջ պետք է ծանոթանա այն պայմաններին, որոնց տակ պետք է կատարվի այդ օգնությունը։ Ամենից առաջ պետք է ասել, որ հասարակական օգնությունը սովալլուկներին ոչ միայն չի ընդունվում կառավարության կողմից, այլև ամեն կերպ խոչընդոտվում է։ Ամենուրեք, ուր միայն հասարակական կազմակերպությունները ցանկանում են օգնել սովալլուկներին, նրանք հանդիպում են կառավարության կողմից ամենաանհեթեթ խոչընդոտների

ՍԱՐԱՏՈՎ. — Բանտային հիվանդանոցում մահացել է 5-ին ռուս հեղափոխական Ն. Ա. Ռոդիոնովը։ Նրա հիվանդության մասին ժամանակին հաղորդել էինք մեր թերթում։ Ռոդիոնովը մահացել է ուղեղային տենդից։ Նրա դիակը հանձնել են հարազատներին։

— Ռուսական կառավարությունը հրամայել է ձերբակալել Ռուսաստանի բոլոր ուսանողներին, որոնք ուսումնական հաստատություններում ցույցեր են կազմակերպել։ Ձերբակալվածների թիվը հասնում է 900-ի։ Ուսանողների մեծ մասը աքսորվել է Սիբիր։

ՊՈՒԼԱՆԴԻԱ. — Ֆրանսիական մի ընկերություն Վարշավայում հրատարակում է «Ֆրանսիական ամսագիր» անունով մի պարբերական, որի մեջ ամեն ինչ գովաբանվում է, ինչ ֆրանսիական է։ Ռուսական ամեն ինչ ենթարկվում է ծաղրի։ Ռուսական կառավարությունը, որ ամեն կերպ նպաստում է ֆրանսիական ապրանքների ներմուծությանը, ոչ միայն չի խանգարում այդ ամսագրի հրատարակությանը, այլև ամեն կերպ նպաստում է նրան։

— Ռուսական կառավարությունը հրամայել է ձերբակալել Ռուսաստանի բոլոր ուսանողներին, որոնք ուսումնական հաստատություններում ցույցեր են կազմակերպել։ Ձերբակալվածների թիվը հասնում է 900-ի։ Ուսանողների մեծ մասը աքսորվել է Սիբիր։

ՊՈՒԼԱՆԴԻԱ. — Ֆրանսիական մի ընկերություն Վարշավայում հրատարակում է «Ֆրանսիական ամսագիր» անունով մի պարբերական, որի մեջ ամեն ինչ գովաբանվում է, ինչ ֆրանսիական է։ Ռուսական ամեն ինչ ենթարկվում է ծաղրի։ Ռուսական կառավարությունը, որ ամեն կերպ նպաստում է ֆրանսիական ապրանքների ներմուծությանը, ոչ միայն չի խանգարում այդ ամսագրի հրատարակությանը, այլև ամեն կերպ նպաստում է նրան։

— Ռուսական կառավարությունը հրամայել է ձերբակալել Ռուսաստանի բոլոր ուսանողներին, որոնք ուսումնական հաստատություններում ցույցեր են կազմակերպել։ Ձերբակալվածների թիվը հասնում է 900-ի։ Ուսանողների մեծ մասը աքսորվել է Սիբիր։

ՊՈՒԼԱՆԴԻԱ. — Ֆրանսիական մի ընկերություն Վարշավայում հրատարակում է «Ֆրանսիական ամսագիր» անունով մի պարբերական, որի մեջ ամեն ինչ գովաբանվում է, ինչ ֆրանսիական է։ Ռուսական ամեն ինչ ենթարկվում է ծաղրի։ Ռուսական կառավարությունը, որ ամեն կերպ նպաստում է ֆրանսիական ապրանքների ներմուծությանը, ոչ միայն չի խանգարում այդ ամսագրի հրատարակությանը, այլև ամեն կերպ նպաստում է նրան։

պարագայ նստին ընտրել մի մանուածոզակ, որին կը յանձնէ նախահաշուի քննութիւնը։

Իրաւասութիւններից մէկը (Նիկոլաձէն) պահանջում էր, որ հաշուառութիւնների լինեն կատարեալ ապահովներ, հակառակ քաղաքի կարիքը գործնականապէս, որ մինչեւ չի կարելի բանկերում ամէն մի ծառայողին անուանել կամ համարել անտես և փշանախաւ։ Սրան նկատեց իրաւաբան Յակոբանեանցը, որ խակապէս անտեսներն և ֆինանսիստները բանկերումն են լինում։ Մենք կը համաձայնէինք վերջինիս հետ, եթէ մեր բանկերում դիրեկտորի կամ հաշուակալի պաշտօնը ձեռք չը բերուէր խնամախութեամբ, ազգականներով և այլ բաներով, որոնք ֆինանսական և տնտեսական գիտութիւնների հետ ամենեին կապ չունին և եթէ մեր բանկերում «խնայողութեամբ» դիպուած չը լինէին quassi— ֆինանսիստների պարտաւորեալներ և եթէ բանկերի հաստատութիւնը և հաստատութիւնը հիմնուած չը լինէին անվերջ փոխուող վերոյիշեալ վրայ։

Ընթերց.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Սչոտլէնդ Եարդ» վերնագրով մի նոր պիէս է գրել Ֆրէդերիկ Տալրիմպլը, որ, ինչպէս հաղորդում են գերմանական լրագիրները, կը ներկայացուի Բերլինի թատրոններից մէնում. կարծում են, որ այդ պիէսը քիչ ազդակ չի հանիլ ի նկատի ունենալով դրա քաղաքական և սոցիալական ենդհնցքեան։

Սպրուշների պատուիրեալ Բրազիլիայի ժամանակաւոր կառավարութիւնը պաշտօնապէս սկսել է ոչնչացնել տորկութիւնը։ 4,000 տորկի արդէն ազատութիւն է ստացուած։

Ջնջուածների համար նախատես գերմանական կայսրի հովանաւորութեամբ ձեռնարկուած է թատրոնական պիէսների մի ամբողջ ժողովածուի հրատարակութեան, որոնք յարմարեցրած են գիմնազիաների համար։ Այդ պիէսները գլխաւորապէս հայրենասիրական բովանդակութիւն ունին, բայց դրանց մէջ մտել են նաև փարսեր և գերմանացիներին սիրելի «պատասիր» և մինչև անգամ փոքրիկ օպերետներ։ Պէտք է նկատել, որ գիմնազիական թատրոնները կամ, իսկապէս, թատրոնասէր գիմնազիստների ներկայացումները առանձին բարեհաճութիւն են գտնում կայսրի կողմից, որի կարծիքով, թատրոնն առհասարակ մեծ նշանակութիւն կարող է ունենալ գիմնազիստների համար, ինչպէս գեղեցիկ իրատական զուարճութիւն։

ՄԱՆՐ ՊԱՏՃԵՐՆԵՐ
ԻՄ ԽՈՀԵՐՍ

Իմ ամպերը բռնեցին երկինքը և լուսինն աչքիցս ծածկեցին։ Ես կանգնած էի իմ փոքրիկ վերնայարկիս պատուհանի առաջ և ինձ բոլորովին մենակ էի զգում, մանաւանդ որ երկնքին նայելով չէի տեսնում լուսինը, որը պէտք է որ վաղուց դուրս եկած լինէր Խորտուղեան ցայ խոների մէջ. իմ մտքերս թռել էին չատ հեռու, դէպի իմ բարեկամ լուսինս, որ իրաքանչիւր երեկոյ զեղեցիկ պատմութիւններ էր պատմում ինձ և պատկերներ ցոյց տալիս։ Ո՛չ, ինչքան ասես չէ տեսել լուսինն իր աշխարհ գալու օրից։ Նրա ճառագայթները սահել են ջրհեղեղի վրայով։ Նոյն բարի ժպտով, որը յաճախ ինձ էլ է նուիրում, նա երկնային բարձունքից ողջունել է Նոյեան տապանին և նրա բնակիչներին բերկրալի լուր բերել թէ երկիրը չուտով դուրս կ՛գայ ջրի միջից նոքաբողոջ արտասով ծածկուած։ Երբ Իսրայէլի ժողովուրդը Բաբելոնի ջրի ափերին (Եփրատ գետի) նստած լաց էր լինում, լուսինը միայն նայում էր ուռենիներին, որոնցից այդ գիրի տարածած ժողովրդի նուագարաններն էին կախած։ Երբ Բոմէոն առաւօտներով իւր սիրեցեալ Ժիւլիետի պատշգամն էր բարձրանում և համբոյրը, սկսող առաջին համբոյրը հրնչակների թնդերով երկինք վերացաւ, մայր ամպերով կիսով չափ ծածկուած լրացած լուսինը պայծառ փայլում էր երկնքի կատարակի վրայ։ Լուսինը տեսել է ս. Հեղինէ կղզում հերոսին, երբ նա իր առանձնացած ժայռի գլխից երիտուն հայեացք էր ձգում անսահման ովկիանոսին, մինչ բարձր մտքերը հետաձ էին նրա գլխում։ Ո՛չ, ինչքեր կայզ էր պատմել մեզ լուսինը Աչխարհս ցնորական տեսիլներով լի մի փրփուր նրա համար։

Ուրեմն, հին բարեկամ, «յաւր այլ ես չեմ տեսնելու քեզ։ Այս անգամ ես ոչինչ չունիմ քո պատկերների ժողովածուիս մէջ տեղացնելու ի յիշատակ քո այցելութեան։

Սակայն մինչ ես անձնատուր էի եղած իմ խոհերին, ամպերը փոքր ինչ ցրուեցան և պայծառ երկինքը երեսաց Լուսնի բազմական ճառագայթը մեզ մենակ սահեց անցաւ առաջիցս, իսկ ամպերը դարձեալ ծածկեցին նրան.... Հին բարեկամս բոլորովին չէր մտացել և գոնէ բարեկամական մի ողջոյն էլ ուղարկեց ինձ։

Ա ս տ ա ն ի կ.

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
(Հէ-սթոյէն գորճոլոմ-Լէ-նէյ)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունուարի. — «Прав. Вѣст.»-ը հաստատելով Մեծ Իշխան Գէօրգի Ալէքսանդրովիչի Եւրոպա վերադառնալու լուրը, հաղորդում է, որ նաւելու ժամանակ Մեծ Իշխանը հիւանդացաւ մալեարիայով, որ սաստկացաւ բրոնխիտով։ Թէև Նորին Բարձրութեան ջերմն այժմ աննշան է, բայց հասարակածային երկիրներում այլ ևս նաւելը, բժիշկների կարծիքով, նրա առողջութեան համար ցանկալի չէ։ Եւրոպա հասնելով, Մեծ Իշխանն առ ժամանակ Աթէնքում կը մնայ։

Օլդենբուրգի մինիստր-ռեզիդենտ գր. Կասսինին դեսպան է նշանակուած Պեկինում, Կումանիի տեղ, որ իւր խնդրքի համաձայն արձակուած է այդ պաշտօնից, մինիստրութեան մէջ հաշուելով նրան։ Կասսինիի տեղ Օլդենբուրգում մինիստր-ռեզիդենտ է նշանակուած կամերգեր Վեստմանը։

ԲԵԼԳՐԱԴ. — Բուլղարիան սերբիական սահմանի վրայ բազմաթիւ զօրքեր է կեդրոնացնում. Վիդդինում, Կուլում և Բէլգրադչիկում մօտ 8000 զօրք է բերուած։

Սոֆիայից հաղորդում են, որ երջհերցոգ Ֆրանց-Ֆերդինանդի Ռուսիա ուղևորուելը կառավարչական շրջաններում անհանգստութիւն է պատճառում։ Ներքին գործերի մինիստր նշանակուած է Մ՛ելսսլաւլիևիչը, որ առաջ էլ նոյն պաշտօնն ունէր։

Խմբագիր-հրատարակիչ
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՇՈՓԵՆԱՒՈՒՅԻՆ ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ

I Սև ծովի վրայ

Բաթումից գնում են՝

Հինգշաբթի՝ երեկոյեան 4 ժամին ուղիղ ճոպ. Նովոռոսիյսկ և Սուխում։

Շաբաթ՝ երեկոյեան 8 ժամին, ուղիղ ճոպ. բոլոր նաւահանգիստներով։

Երեքշաբթի՝ երեկոյեան 7 ժ. արտասովմանեանի նաւահանգիստով կ. Պոլիս։

Բաթում գալիս են

Երեքշաբթի՝ կէս օրին մօտ, Օդեսայից, ուղիղ ճոպ.

Ուրբաթ՝ առաւօտեան Օդեսայից ուղիղ ճոպ, Կերչի և Նովոռոսիյսկի վրայով։

Կիրակի՝ առաւօտեան կ. Պոլսից։

Փոթիից Բաթում գնում են։

Հինգշաբթի՝ առաւօտեան ժ. 9-ին։

Շաբաթ՝ ախաւօտեան ժ. 9-ին։

Երեքշաբթի՝ երեկոյեան։

Փոթիից Բաթում գալիս են։

Ուրբաթ և կիրակի կէս օրից յետոյ, ժ. 2-ի մօտերքը։

II Կասպից ծովի վրայ

Բաքուից գնում են

Պետրովսկ և Ֆոլա, Ալէքսանդրովսկ-նոյեմբերի 9-ին, դեկտեմբերի 7-ին, յունուարի 4-ին, փետրուարի 1-ին և մարտի 1-ին, կէս օրից յետոյ ժ. 2-ին։

Ո զան-Ադա և Կրասնաւոդսկ՝ երկուշաբթի և ուրբաթ, առաւօտեան ժ. 11-ին։

Լենքորան, Աստարա և Ինզելի-նոյեմբերի 5-ին և 1-ին, դեկտեմբերի 3 ին. 17-ին և 31-ին, յունուարի 14-ին. 28-ին, փետրուարի 11-ին, 25-ի և մարտի 11 ին, առաւօտեան ժ.11-ին։

Ջիլիլեար, Աստրարադ, և Մազեդասար՝ նոյեմբերի 5-ին, 10-ին, դեկտեմբերի 3-ին, 17-ին. 31-ին, յունուարի 14-ին, 28-ին, փետրուարի 11-ին, 25-ին և մարտի 11-ին, առաւօտեան ժ. 11-ին

ՊՕՍՏԱՅԻՆ ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ՎԼԱԴԻԿԱՒԿԱԶԻ ՄԻՋԵՒ

Թիֆլիսից գնում է Վլադիկաւկազ՝

Ա. Հինգ հոգու տեղ ունեցող. կառք. (կարէտ) առաւօտեան ժամը 9-ին, գիշերում է Մլէթում և միւս օրը երեկոյեան ժամը 8-ին հասնում Վլադիկաւկազ։

Բ. Վեց հոգու տեղ ունեցող (օմնիբուս) երեկոյեան ժամը 3-ին և առանց ճանապարհին գիշերելու միւս օրը երեկոյեան ժամը 7-ին հասնում Վլադիկաւկազ։

Վլադիկաւկազից Թիֆ. գալիս է.

Ա. Հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքը (կարէտ) առաւօտեան ժամը 9-ին և գիշերելով Մլէթի կայարանում, միւս օրը երեկոյեան ժամը 8-ին հասնում է Թիֆլիս։

Բ. Վեց հոգու տեղ ունեցող կառքը (օմնիբուս) երեկոյեան ժամը 3-ին և առանց ճանապարհին գիշերելու միւս օրը երեկոյեան ժամը 7-ին հասնում է Թիֆլիս։

ԵԿԱԹԻՂՈՒԻ ԵՐԹԵԻԵԿՈՒԹԻՒՆՈՒ
[Անդրկովկասեան երկաթուղի

Գնացք Թիֆլիս-Քութայիս է

Բաթումից, պօսա.	11 ժ.	8ր. եր.
Բաքուից, »	7 ժ. 40 ր. առ.	
Բաթումից, մար. ապ.	8 ժ. — ր. առ.	
Գանձակից, »	8 ժ. 20 ր. եր.	

Գնացք Թիֆլիսից Քութայիս է

Բաթումի, պատահիր.	8 ժ. 40 ր. առ.	
Բաքու, »	12 ժ. 8 ր. գիշ.	
Բաթումի, մար. ապ. գն.	3 ժ. 10 ր. ց.	
Գանձակ, »	9 ժ. 45 ր. առ.	

II Անդրկասպեան երկաթուղի

Ո զան-Ադայից գնում է 6 ժ. 40 ր. եր.
Ո զան-Ադա գալիս է 7 ժ. 48 ր. առ.
Ո զան-Ադայից գնացքը գնում է և գալիս երեքշաբթի և չարաթի օրերը, ամարլանդ գնացքը գալիս է և գնում. է ուրբաթ և երեքշաբթի օրերը։

I Ռոստով-Վլադիկաւկազի երկաթ.

Վլադիկաւկազից գնում է	9 ժ. 30 ր. առ.
Ռոստով գալիս է	8 ժ. 48 ր. առ.
Ռոստովից գնում է	7 ժ. 28 ր. ցե.,
Վլադիկաւկազ գալիս է	7 ժ. — ր. եր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

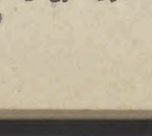

Գործարան

ԴԵ-ԼԻՒ ԵՂԻՍԱՒԵԹԻ

ՋՈՒԻՐ

Ալեւակէզի, պակնների և լչարիկների դէմ։

Դրշմ.

Ի Ե-ԳՕ-ՆԱԼԱ

զերազանց անուշահոտ ջուր չինական Կայսրուհու։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ

ՏԵԽՆՕ-ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲԱՐԱՏՕՐԻԱՅԻ

ԴԻՍԵ,ՆԵԿՐ և ՊԱՒԵՍՏՐ Պետերբուրգում Ալեքսանդրինսկայա Հրապարակ № 7.

Վաճառւում են պերուեան ամենալաւ տոփալիններում։

Կեղծումից զերծ մնալու համար խնդրում ենք ուշ դարձնել վերը դրած կառավարութիւնից հաստատուած դրոշմանիշին ղրշմի վրայ։

Մանրահասն պրէյս-Կուրանթները ուղարկւում են չէն։

Ц. К. О. № 16127 7—7

Газета „НОРЪ-ДАРЪ“ издается въ Тифлисѣ, ежедневно, по программѣ политико-литературной газетѣ.

Подписная цѣна: съ пересылкою и доставкою по Россійской имперіи на годъ—10 руб., на полгода—6 руб., на три мѣсяца—3 р. 50 к.. Заграницу—40 франковъ.

Объявленія принимаются на всѣхъ языкахъ, по умѣренной платѣ, въ Тифлисѣ, въ конторѣ газеты „Норъ-Даръ“ и въ Москвѣ, въ центральной конторѣ объявленій бывш. Л. Метцль, Мясницкая, д. Спиридонова.

Подписка принимается исключительно въ конторѣ газеты „НОРЪ-ДАРЪ“, въ Тифлисѣ, на Баронской улицѣ, д. № 12, противъ почто-телеграфной конторы. Иногородные адресуютъ: **Тифлисъ**, въ редакцію газ. „Норъ-Даръ“.

Համաձայն Բարձրագոյնս հաստատեալ Բագուի Հայոց Մարգասիրական ընկերութեան կանոնադրութեան 17 և 27-դ յօդուածների՝ ներկայ յունուարի 26-ին, շաբաթ օրը, երեկոեան 6 ժամին տեղիս քաղաքային խորհրդարանի դահլիճում կ՛կայանայ ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողով, ուր կը քննուին անցեալ 1890 թ. դրամական հաշիւները. կ՛քննուի ու կ՛հաստատուի ներկայ 1891 թ. համար խորհրդի կազմած նախահաշիւը, կ՛վճռուին ընթացիկ գործեր և ապա կ՛ընտրուին, երեք տարի ժամանակով, խորհրդի նոր անդամներ՝ ընկերութեան գործերը կառավարելու համար։

Նախագահ խորհրդի—Խր. Անտոնեանց
Բագու։

Նորին Վեհափառութեան հրամանով բոլոր հայոց օրիորդաց ուսումնարաններում որպէս ձեռնարկ ընդունուած

,,ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԳՐԵՐ ԵՒ ԾԱՂԿԱԳՐԵՐ ԶԵՌԱԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ,,

անունով հրատարակութիւնս հարկաւոր քանակութեամբ ունենալու համար, խնդրում եմ իւրաքանչիւր ուսումնարանի վարչութիւնից դիմել ինձ, հաշուելով (միայն աշակերտուհիների համար) իւրաքանչիւրը, փոխանակ 50 կոպ. առանց ճանապարհածախսի, 40 կոպ. ճանապարհածախսով։

Նուէով տպագրուելու է կանխավճար կարելու համար 25-ի չափ ներկերով

ՕԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

պատի գործի համար, որի գինն է 2 ՈՒԲԼԻ ճանապարհածախսով և

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐՈՇՄ

բարձի երեսի համար, որի գինն է 50 կոպ. ճանապարհածախսով։ Սրանք կարող են ինքն ըստ ինքեան ծառայել և իրրև զարդ սենեակի։

Որովհետև այս հրատարակութիւնների քանակութիւնն ինձանից անկախ պատճառներով սահմանափակուած է ու չի կարող ծախուելու չէ, ուստի ցանկացողները պէտք է անպատճառ վաղօրօք դիմեն ինձ։

Ծախսը քիչ գնալու և յարմարութեան համար փոքր տեղերից կարելի է միասին դիմել։

Իմ հասցէն՝ Въ С.-Петербургѣ, Невскій пр., Армянская церковь
Вардану Варданову

10 - 9

BATEAUXY VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-IE.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Ուղիղ և կանոնաւոր նաւագնացութիւն Մարսէլլից Բաթում երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, սկսած չորեքշաբթի, յունուարի 9/21-ից և Բաթումից Մարսէլլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պոլիս։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ԳՆՈՒՄ ԵՆ

Չորեքշ.	30 յուն./11	փետրուարի	չորեքշաբ.	«Սիրկասի»	կապիտան Բօչկ
»	13/25	«	»	«Ատաուլիա»	» Գարբիէ
»	27 փետ./11 մարտի		»	«Մենգրէլիա»	» Ժիբուէ
»	13/25	«	»	«Մինգրէլիա»	» Բօչկ

և այդպէս երկու շաբաթը մի անգամ չորեքշաբթի օրերը։

Բաթումից Պարիզ ուղիղ հաղորդակցութեան տոմսակները սովորական գնից զիջումով։

Տեղեկութիւնների և բեռների համար ճանապարհորդները թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալներին—Բաթումում ԳԱՐԱՆԻՕՆԻՆ, Նաբէրեժնայա, Թիֆլիսում՝ պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Մէջլին փողոց գեներ. Տէր Աստուածատուրեանի նախկին տուն։ Բագուում՝ պ. Սամուէլ Դիլդարեանցին, Կոլիւբեակինսկայա հրապարակում։ Նովոռոսիյսկում՝ պ. Լուի Բենօյին։

(89) 10—1

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 22 го Января 1891 г. Կաւկազ լրագրի գրասենեակի Տպարան Типографія конторы газеты Кавказъ, Гол. пр., д. Читахова.